

“Bataqlıq” hekayəsi

Bizim küçənin səması kiçik, insanları aciz və xəyaldan kasaddı sanki. Günəş gec-gec doğur bu tərəflərə, o da digər tərəfdəkilər bulud

istəyəndə. Burada arzu yetişməz, xəyal qurulmaz, gələcək gəlməz. Xülasə, küçə deyil, dünyanın küncüdür, adamları da küncə qoyulmuş küskün uşaqlar.

Tisbağa kimi qımına çəkilmiş küçənin ahəngini tez-tez Xəlillə Sənəmin davası pozurdu. Onların səs-küyünə qonşular da öyrəşmişdilər. Bir-iki dəfə səs-küydən bezən qonşular qapılarını döyüb giley-güzar eləsələr də, faydası olmamışdı. İki-gündən bir zavallı Sənəmin harayı bütün kü-

çəni başına götürürdü. Zavallı qadın “Kömək eləyin” deyib haray çəkirdi. Mənim cəmi 8 yaşım vardı, ona kömək edə bilməzdim. Üstəlik, anam deyirdi ki, başqasının ailə işinə qarışmaq olmaz, bu gün dalaşib, sabah barışacaqlar. Beləcə, onların həftədə üç-dörd dəfə eşidilən haray-qışqırığı küçəmizin sakinləri üçün adi hala çevrilmişdi. Amma heç kim Sənəmin çəkdiyi zülmün gerçək səbəbini bilirdi. O, evlərdə mövsümə uyğun yun, xalça yumaqla çörək pulu qazanırdı. Kimisi Sənəmə evini, kimisi həyət-bacasını təmizlədir, əvəzində verdiyi qəpik-quruşla yaşamağına kömək etmiş olurdu. Qonşular deyirdilər ki, qazandığını da Xəlil əlindən alıb pis yerlərə xərcləyir. Qonşular Xəlili Sənəmlə davranışına görə sevmirdilər. Atam, deyəsən, bir-iki dəfə onu tənbeh də eləmişdi. Xeyri olmadığını görüb bir dəfə evdə dedi ki, Xəlil ağıllanası deyil.

Canlı yayımda halı pisləşən müğənni verilişi tərk etdi

Azərbaycanlı yazıçı Çin-də “İlin şairi” mükafatına layiq görüldü

“Sənə üçün çox darıxıram...” - Cəmilə Əbulfət Kərim “Getdiyi pis yerlər, etdiyi pis əməllər onu dəyişdirmişdi”-qızı, rəfiqəm Gülər belə deyirdi. Həmişə atası barədə danışib ağlayanda, onu sakitləşdirməyə çalışırdım. Deyirdim ki, bizim bəremizdə hər şeyi biz yox, atalarımız düşünür, fikir çəkirlər, görəklər onlar əsəbi-ləşəndə küsməyə. Gülər deyirdi ki, hər ata belə deyil. Hətta bir dəfə dedi ki, o, atasına nifrət edir.

Bir gün atamdan soruşmuşdum ki, Gülər sənə qızın olsaydı, onu da mənim kimi çox sevarıdın? Atam demişdi ki, bütün uşaqları çox sevir. Amma Xəlil heç birçə qızı Güləri də sevmirdi. Bir dəfə darvazaları aralı idi, atasının Güləri döydiyünü görmüşdüm. Yaxşı ki, mənim də atam Xəlil deyildi. Yoxsa hər gecə saçlarımı kim sıgallayar, hər səhər saçlarımı kim darıyardı? Düz səkkiz yaşım qədər hər gecə atam məni sıgallayaraq yatırırdı. Hörüklərimi açar, yuxuya getsə belə, saçlarımı yorulmadan sıgallayardı.

Sonra müharibə başladı. Mən hər gecə gözümü yumub, atamın əlini saçımda hiss edərək yuxuya getməyə vərdiş elədim. Özümədən çox saçlarım darıxırdı atam üçün. Bəzən anam hiss etməsin deyərək, yorğanın altında xısın-xısın ağlayırdım. Görəndə ki, anam da ağlayır, başa düşürdüm ki, indi rahat ağlamaq olar. Böyüdüm o günlərdə. Anladım ki, yaxşı atalar təkcə öz uşaqlarını yox, bütün uşaqları qorumaq üçün mövcuddur, onlar təkcə öz evlərini yox, Vətəni də qorumaq üçün yaşayırlar. Lazım gəlsə, bu amal uğrunda canlarından belə keçə bilərlər. Bunu dərk etsəm də, atamın ölməyini düşünmək nəfəsimi kəsirdi, tez qara fikirləri qovurdum beynimdən. Atam çox güclüdür, bildirdim ki, onu heç kim öldürə bilməz. Həm də söz vermişdi, mən böyük qız olana qədər hər gecə hörüklərimi özü açacaq, sıgallayır, darıyacaq. Axı mən hələ böyüməmişəm...

Müharibənin zülməti küçəmizə çökəndən bəri Xəlillə Sənəmin həyatına da süket hopmuşdu. Sənəmin Xəlili tanıdığı gündən başlayan müharibəsi, bəlkə də, bu günlərdə sovuşmuşdu. Ona görə küçənin hüznü mənzerəsindən fərqli olaraq, Sənəmə asudə günlərinin dadını çıxarırdı.

Bəlkə də, küçənin kişiləri cəbhədə düşmənlə vuruşduğu halda, Xəlil evdə arvadını döyməyə utanır-dı.

Sona xalanın oğlu bayrağa bü-

külmüş cənazədə qayıdanda Xəlili ilk dəfə ağlayan gördüm. Pis insanlar da ağlaya bilirmişlər.

Heç bilmirəm, niyə Xəlili müharibəyə aparmamışdılar. Bəlkə də, bunu Sənəmdən çox istəyən olmazdı. Anamdan soruşanda demişdi ki, ailəsini, övladını sevənlər Vətəni se-və bilər, Xəlil kimilər yox.

Mən müharibənin nə zaman bitəcəyini bilmədən gün sayırdım. O günlərdə Gülər bizə tez-tez gəlirdi. Gəlinciklərimizi kənara atıb, bir-birimizə daha da doğmalaşmışdıq. Mənim çarəsiz, ağlağan bildiyim Gülər güclü və nikbin dostuma çevrilmişdi. Onun dilindən eşitdiyim “bəzi atalar evinin qəhrəmanı ola bilmədiyi halda, bəzi atalar Vətən boyda evin qəhrəmanı olur” sözləri bütün üzüntümə, həsrətimə təsəlli olmuşdu. Gülərin gözəl, dərin fikirlərində Sənəmin sıxa görkəmindən, Xəlilin qorxunc simasından əsər-ələmət yox idi. O, dava-dalaş bitməyən evlərdə üreyini belə gözəl saxlaya bilmişdi. Kaş o mənim bacım olaydı. Çalışdım ki, o bizdə çox zaman keçirsin. Sənəmin “Gülər, evə gəl” deyərək çıxırdı qoparması ilə buludların üzərində pərvazlanan fikirlərimizin rəngsizləşib dar küçəyə, alaqların evimizə dürtülməyi bir olurdu. Biz hər görüşdə hansısa söhbəti ixtisar edirdik. Daha gözəl mövzuları bu məkana, bu zamana qıymırdıq, sonraya - daha gözəl yerlərə, daha gözəl anlara saxlayırdıq.

Küçəmizin ayağında mənşəyi bilinməyən bataqlıq vardı. Üfünədən, qurbağaların səsinədən yarıdan keçmək olmurdu. Anam bataqlığa yaxın getməyi o qədər qadağan etmişdi ki, elə bilirdim, bu qadağa bütün uşaqlara aiddir, bütün anaların qoyduğu qadağalar arasında mütləq bizim küçənin ayağındakı bataqlığa getməmək də var. Anamın dediyinə görə, illər əvvəl o bataqlıqda beş yaşlı uşaq batmışdı. Ondən sonra bu küçənin sakinləri o yeri əzrayılın evi zənn edirdilər. Evcik-evcik oynayanda bəzək üçün Gülərlə xəlvət bataqlığa qaçıb ehtiyatla, bir-birimizdən yapışaraq bir-iki qamış qoparmışdıq. Anam qamışları görəndə məni bərk danlamış, bir neçə gün Gülərlə oyna-mağa icazə verməmişdi. Sonra Güləri görmədiyim hər günün günahını bataqlığın boynuna yığıb, qamışlara da, üfunət iy verən bataqlığa da nifrət etmişdim. O vaxtdan sonra hən-

dəvərinə də getməmişdim.

Amma Xəlilin qolu kəsilən gün hamı Güləri axtaranda, mən düşünmədən qamışlığa yollanmışdım. O, sanki bataqlığa üzüntüsünü, göz yaşını, kimsə görməsin deyərək, boğmağa gəlmişdi. Mən yaxınlaşanda dirsəyi ilə gözələrini silib, ayağa qalxdı. “Gəlmə, anan danlayar, mən də qayıdırəm” deyərək, soyuq şəkildə etiraz etmişdi.

Yolboyu heç nə danışmadı. Hiss etdirməsəm də, içimdə sevinməmiş deyildim - Xəlil daha onları döyə bilməyəcəkdi. Çünki sağ qolu dir-səkdən aşağı kəsilmişdi. İlk vaxtlar elə bilirdim ki, Sənəmlə Güləri döy-düyü üçün polis kəsib onun qolunu. Sonra anam təəssüflə dedi ki, polis-lər ailələrini döyən kişilərin qolunu kəsmək səlahiyyətində deyillər, uzaqbaşı onları cəzalandıra, cərimə edə bilərlər. Xəlilin qolu xəstəlik sə-bəbindən kəsilib. Pis işlər gördüyü üçün qolu çürüyüb, həkimlər də baş-qa əlac görməyiblər.

Amma qolsuzluq Xəlilə döymək vərdişini unudturmadı. O istəyəndə təpiklə döyür, ən yaxşı halda, hirsini evdəki sınıq-salxaq əşyaları təpiklə-məklə soyudurdu.

Atam evə zəng edəndə ilk sual-m nə zaman qayıdacağı barədə

olurdu. O isə hər dəfə eyni cavabı verirdi: “Az qalıb, qızım”. Nə qədər qaldığını isə nə o, nə də biz bilirdik. Sonra anam telefonu mənədən alıb, titrək səsle “Özün necəsən?” deyərək, başqa otağa keçirdi. Məndən gizli nə danışdırlarsa, sonunda həmişə anam ağlayaraq sağollaşırdı. Hər telefon danışığımızda macal tapıb atama Xəlildən, Gülərdən danış-ırdım. Atamı razı salmışdım ki, qayıdanda Gülər də bizim evdə yaşasın, atam həm də onun atası olsun.

Xəlil son günlər çətinliklə yeriyirdi. Gülər deyirdi ki, onun ayaqları

qaralıb, həm də şişib. Həkim dər-dinin çarəsi olmadığını deyibmiş. Xəlil sağlamlığını itirdikcə, sanki Sənəmin həyat eşqi artırdı. Bu, açıq-aşkar hiss olunurdu.

Mən hər gecə atam qədər Xəlil-in, özüm qədər də Gülərin taleyini düşünürdüm. Bu dünyada övladlarını sevməyən, onlara əziyyət verən atalar evdən çıxmamağa məhkum-kən, niyə sevimli atalar uzaqlarda-dır?

Gülər atasının acı sözlərinə göz yaş axıdarkən, mən atamın həsrətli ağlayırdım hər gecə. Mən küskün saçlarıma atamın sığalını arzu edərkən, o atasının qolu kəsil-di-yi üçün çoxdandır yolunmayan saçları üçün üreyində sevinirdi. Saçların da bəxtlisi, bəxtsizi var-mış...

O gecə bunları düşünüb yatan-da, sabah atamın gələcəyini, sadə-cə, ürəkdən dua etmişdim.

Maşının qabağına - küçənin başı-na qədər ayaqyalın qaçmışdım. No-yabr ayı idi, anam görsə, məni danla-yardı: mən ayaqlarımı yağış suyunun əməl gətirdiyi kiçik gölməçələrə çı-rpa-çırpı - atasız günlərdə yaşadığım üzüntülərimi üst-başımın yeri tö-rək, onun qucağına qaçırdım. Maşın mənə çatanda dayandı, qabaq qapı açıldı, atam palçıqlı çəkməsini yerə-aylardedir nəfəsimi kəsən atasızlığı-mın başına qoydu. Xəyalını qurdu-ğum səhnəni yaşayırdım: onun qu-cağına atlanıb, bərk-bərk öpdüm. Hiss etdim ki, atam məni qucağında saxlaya bilmir. Yorgun olduğu ağlı-ma gəlməmişdi. Məni yeri qoyub, anamla görüşdü. Qonşularımız ətra-fımıza toplaşdı, “Xoş gəlmisən, hə-mişə evində” deyərək alğış edirdil-ər. Yeriməyə çətinlik çəkən Xəlil də darvazaya söykənib təbəssümlə atama baxırdı. Sənəmin fəryadına, qarğısına alışmış küçəmiz çoxdandır fit, alqış səslərini yadırgamışdı. Atam ağır addımlarla evimizə doğru addımlayırdı. Bir qolunu anamın boynuna keçirmiş, sanki yorğunluğ-u-nu məhəbbət görkəmi altında gizlə-məyə çalışırdı. Sevincimdən hoppa-naraq yeriyirdim. Saçlarım havada uçuşaraq qovuşduğu nəvaziş şərəfinə sadlıq edirdi. Gedə-gedə bir-birinə sarılmış atamla anamın ətrafında dövrə vururdum. Sonsuz səadətimin

ömrü bir neçə dəqiqə çəkdi: atamın əlindən tutmaq istəyəndə, əlim boş-a çıxdı. Hərbi geyimin sağ qolu bom-boş idi... Atam saçlarımın sığalını müharibədə itirmişdi.

Atam Xəlil kimi olmuşdu - qol-suz. Hər ikisi sağ qolunu itirmişdi. Gülər böyük işgəncədən azad oldu-ğ

halda, mən ömürlük saçlarımın sığa-lını, bütöv qucağı itirmişdim.

Atamı belə görməmək üçün onunla danışanda gözələrimi yayındı-rır, divara, tavana baxaraq danışır-dım. Nəhayət, o gecə özümü toparla-yıb, atamdan soruşdum:

- Ata, qolun hardadır?

- Bilirsənmi, bəzi ataların qolları yanlarındakı qızlarına sıgal çəkmə-yəcək qısa olduğu halda, bəzi atala-rın qolları Vətən boydadır. Qolum il-lərdir həsrətdən üşiyən balaların ru-huna sıgal çəkmək üçün uzaqlarda qaldı. Məndən incimə, qızım, qolu-mu ruhu yetim qalmış balalara, ağac-lara, otlara, daşlara sıgal çəkmək üçün Vətənə bağışladım.

Yenə səhər yuxudan hamılıqla Sənəmin fəryadına oyandıq. Xəlil “rədd ol, pul tap” deyərək çığırır, Sə-nəm isə “Allah səni yox eləsin, vic-dansız, vurma!” deyərək imdad dilə-yirdi. Dava günortadan sonra səngi-di. Sənəm Gülərin evdə olmadığını anlayıb, dəli kimi küçədə qaçanda artıq gün batmışdı. Yavaş-yavaş ax-tarısa bütün qonşular qoşuldu, amma Güləri gördüm deyən olmadı.

Mən isə onun hara getdiyini də-qiq bildiyim üçün sakitcə bataqlığa yollandım. Alaqlarınla bataqlığın kənarında Gülərin bir cüt ayaqabası ağarırdı..